

Nyt fra Dansk Historisk Fællesråd

Fortid og Nutid lukkes ned – og genopstår som Kulturstudier

Søren Bitsch Christensen, formand for Dansk Historisk Fællesråd

Nye tider, nye tidsskriftsformer

Fortid og Nutid nummer 4 i årgang 2009 er det sidste nummer af tidsskriftet. *Fortid og Nutid* blev udgivet første gang i 1914 og når dermed ikke frem til sit 100-års-jubilæum. Tidsskriftets nedlæggelse baner imidlertid vejen for dannelsen af et nyt tidsskrift, *Kulturstudier*.

Fortid og Nutid lukkes ikke ned på grund af utilfredshed med det forskningsmæssige og faglige niveau. Beslutningen er taget for at skabe en bedre økonomi, men også for at skærpe tidsskriftets faglige profil og sikre de nødvendige rammer for, at det fortsat kan være et forskningsmæssigt anerkendt tidsskrift at publicere i.

Økonomien i *Fortid og Nutid* er ikke holdbar, og hvis vi fortsatte med at udgive tidsskriftet som hidtil, ville Dansk Historisk Fællesråd ikke kunne eksistere om få år. Sådan er de rå realiteter. Portoforhøjelser har gjort noget, vanskeligheder med at få frivillige til at yde arbejde med de praktiske opgaver og i det hele taget en forandret foreningskultur har måske også skubbet lidt på, men den tungest vejende årsag er faldet i abonnenter, hvilket igen hører sammen med digitaliseringen af forskningsinformation. De gamle abonnenter melder sig

ikke ud, men nye læsere vil ikke betale for tidsskriftet.

Styrelsen i Dansk Historisk Fællesråd og redaktionen for *Fortid og Nutid* har diskuteret tidsskriftets forhold i nogle år og har fremlagt overvejelserne i de formandsberetninger, der hvert år fremlægges på repræsentantskabsmøderne og senere trykkes i *Fortid og Nutid*. Diskussionen er især gået på, hvor vidt vi skulle føre digitaliseringen af tidsskriftet, dvs. om den digitale version af tidsskriftet skulle være det primære, eller om den først og fremmest skulle supplere en trykt version. Dernæst har vi diskuteret, om DHF skulle fortsætte med at stå for udgivelsen alene, eller om der var fornuft og fremtid i at slutte sig sammen med andre.

Undervejs i processen blev Forskningsrådets tidsskriftsstøttepolitik omlagt, så støtten fremover er afhængig af, at tidsskriftet stilles gratis til rådighed i digital form senest et år efter udgivelsen. Denne politik – Open Access, som det kaldes – har fra 2008 til 2010 nydt voldsom fremme. Hovedkraften bag dens fremme er Videnskabsministeriet, der efter et EU-initiativ fra 2007 igangsatte et udvalgsarbejde, der i juli 2010 førte til fremlæggelsen af en rapport med anbefa-

linger om fremtidig Open Access-politik. Ministeriet valgte at lægge udvalgsarbejdet ud til Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF), og rapporten afspejler da også meget tydeligt bibliotekshensyn. Danske Universiteter og European University Association har også ønsket denne udvikling, og Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation har presset i samme retning. Det er med andre ord den vej, vinden blæser.

Inden for det seneste år er der kommet opbakning til at forstå Open Access i en mere udvidet form end først forstået. De første år herskede, også fra Forskningsrådets side, den opfattelse, at Open Access først og fremmest var "Open Access journals", dvs. at det var den formidlede viden i tidsskrifter, der skulle være gratis, og hovedargumentet – lød det – var, at skatteyderbetalt forskning burde stilles gratis til rådighed, da den allerede var betalt for en gang. I dag omfatter definitionen af Open Access også såkaldte "Open Access archives/repositories". Hermed forstår man, at forskningsartikler og -resultater deponeres i åbne arkiver på internettet tilknyttet forskernes arbejdsgivere, vel at mærke efter artiklerne er blevet publiceret i peer reviewede tidsskrifter. Sådanne ordninger er til stor fordel for universiteterne og bibliotekerne, der med en mindre forsinkelse vil kunne finde gratis forskningsresultater, men de gør det ikke nemmere at drive et tidsskrift på de vilkår, vi kender hidtil, tværtimod er det helt umuligt. Hvorfor skulle tidsskrifterne så gøre sig den umage at redigere forskernes artikler og skaffe midler til udgivelse og drift, hvis universiteterne bagefter tager artiklerne gratis og lægger dem på nettet? Det skal siges, at de fleste danske universiteter ser ud til

ikke at ville presse deres medarbejdere til at lægge kopier af deres artikler på universiteternes hjemmesider. Det ville jo også forudsætte, at tidsskrifterne altid ville give lov til dette, eller – som det vinder frem mange steder inden for andre videnskabsgrene – at tidsskrifterne vil kunne forlange betaling af forfatteren for at optage og dermed blåstemple en artikel.

Redaktionen af *Fortid og Nutid* og deres kolleger fra de andre danske historiske tidsskrifter var i årevis vant til at planlægge indholdet og procedurerne efter deres eget hoved. De meget aktive forskere vidste nok med sig selv, hvordan de enkelte tidsskrifter kunne måle sig med hinanden i anseelse, og hvor de med størst fordel kunne forsøge at få deres artikler trykt, men det var et meget uformelt system. Det er som bekendt blevet ændret med Forsknings- og Innovationsstyrelsens tiltag med "den bibliometriske forskningsindikator", der ranker tidsskrifter og udgivelser i det hele taget efter et system, som også får betydning for universiteternes tildelte midler. Og det skulle ikke undre, om andre dele af kulturarvssektoren lægger sig efter dele af systemet for deres forskeres publiceringsvirksomhed.

Men den vigtigste grund til at digitalisere forskning er ikke påført os af nogen "ydre modstander"; der er simpelthen så mange fordele ved digitalisering i sig selv, at der er rigelig grund til at gå videre ad den vej. Man opererer i den forbindelse med begrebet "impact factor", hvilket dækker over en vurdering af, om forskningen når frem til sit publikum, både så mange som muligt og de åbenlyst mest relevante læsere. Digital publicering når, hvis den er gratis, simpelthen ud til et større publikum end trykte tidsskrifter.

Det nye tidsskrift bliver gratis – men kan bestilles som trykt nummer

Alt dette taler efter DHF's opfattelse for at digitalisere og styrke vores tidsskrifts-virksomhed. Vi har yderligere valgt en løsning, hvor den gratis læsning af tidsskriftet ikke spærres med 12 måneder, som forskningsrådet ellers tillader, men bliver lagt ud på nettet fra første dag. Vi tror på, at det kun er på den måde, at man kan opnå de fulde fordele af en digitalisering og få materialet sendt i omløb i sociale medier, få det lagt ind i studie- og læseplaner osv.

Det springende punkt har været at skaffe økonomi til at drive et tidsskrift, der ikke sælges. Forskningsrådet har ydet støtte til det nye tidsskrift, og ydermere har to fonde, Farumgaard Fonden og Lillian og Dan Finks Fond, støttet udviklingsarbejdet generøst, hvormed der skulle være skabt et fornuftigt økonomisk fundament. Det er meget glædeligt, at private fonde på denne måde anerkender behovet for, at der fortsat vil være et dansksproget kulturhistorisk tidsskrift. For at tilgodese de læsere, der ønsker et trykt tidsskrift, oprettes der en bestillingsfunktion på det nye tidsskrifts hjemmeside, så man kan købe og få tilsendt et trykt nummer.

Tidsskriftet vil blive produceret ved hjælp af et Open Journal System (OJS), som Statsbiblioteket varetager på dansk grund og stiller gratis til rådighed. Det sikrer, at tidsskriftets indhold bliver indekseret i de førende biblioteksdata-baser og Google Scholar, og naturligvis kommer der også link fra bibliotek.dk til de digitale fuldtekstversioner.

Kulturstudier

Tidsskriftets navn bliver som nævnt *Kulturstudier*, og DHF går sammen med Foreningen Danmarks Folkeminder om udgivelsen. Denne forening har hidtil udgivet *Folk og Kultur* som årbog/tidsskrift, men dette nedlægges også. Vi ønsker med sammenlægningen at skabe et kulturhistorisk tidsskrift for hele det store felt af forskere og læsere, der arbejder med, studerer eller på anden måde interesserer sig for dette faglige område. Det skal forstås i bred forstand, for der er også tale om en samling af forskellige fag – historie, etnologi og folkloristik. Tidsskriftet præsenterer sig på denne måde på hjemmesiden:

"Kulturstudier er et forskningsbaseret og kvalitetsbedømt tidsskrift, der bringer artikler, reviews og debatter med udgangspunkt i historiske og aktuelle studier af steder, folk, kultur og dagligliv. Tidsskriftet er dannet i 2010 ved sammenlægning af Fortid og Nutid (grundlagt 1914) og Folk og Kultur (grundlagt 1972) og har sin base i de kulturhistoriske museer, arkiver, universitetsmiljøer og foreninger i Danmark."

Manchetten afspejler, at det fortsat er vores ønske at udgive et tidsskrift til gavn for DHF's medlemmer, og vi håber på fortsat opbakning fra museer, arkiver, universiteter, og hvor de kulturhistoriske, folkloristiske og etnologiske metoder nu ellers dyrkes og studeres.

Kulturstudier går i luften

1. december

På adressen www.tidsskriftetkulturstudier.dk fremlægges det første nummer. Hvert nummer vil bestå af cirka 140 sider, artiklerne vil være op til 25 sider, og der vil være en særskilt boganmeldelses-

del og – efter behov – en debatsektion. Der vil fremover udkomme to numre årligt. Vi har åbnet for muligheden for temanumre og gæsteredaktører, hvis temaerne skønnes at være af generel interesse for vores læsere. Principperne om dobbelt peer review fastholdes for alle artikler (dvs. artikler godkendes først af en redaktør, dernæst af hele redaktionen, inden de sendes til en ekstern peer reviewer).

Kulturstudier er designet af Snorre Näsman, indehaver af Depot 1 og med afgang fra Danmarks Designskole, Institut for Kommunikationsdesign. Designet tager udgangspunkt i et kalejdoskop af historiske billeder, der i stiliseret form er blevet til tidsskriftets logo. Tidsskriftet er designet, så det kan læses direkte fra skærmen med en farvepalet med blå, lilla og violet, men designet tager naturligvis også hensyn til læsbarheden på printede og trykte sider.

Hjemmesiden www.tidsskriftetkulturstudier.dk supplerer Statsbibliotekets hjemmeside for Open Journal System-tidsskrifter. Det er hos Statsbiblioteket, tidsskriftet vil have "hjemme" i bibliografisk forstand. Det er hertil, de biblioteks-baser, Statsbiblioteket arbejder med, vil linke. Tidsskriftets artikler lægges samtidig på www.tidsskriftetkulturstudier.dk, for på den måde får vi mulighed for at lægge supplerende materiale ud vedrørende den enkelte artikel (bilag, links, databaser mv.), ligesom sitet kan blive forum for faglige meddelelser fra de involverede miljøer.

Udgivelsen vil blive annonceret på www.historie-online.dk, via DHF's medlemsorganisationers interne maillister, på *Fortid og Nutids* nuværende hjemmeside og via Foreningen Danmarks Folke-minder.

Redaktionen for første årgang bliver den nuværende *Fortid og Nutid*-redaktion med museumsinspektør, ph.d. Mette Tapdrup Mortensen, Kroppedal Museum, museumsinspektør, ph.d. Thomas Lyngby, Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot, og museumsinspektør, cand.phil. Henrik Gjøde Nielsen, Hals Museum/Nordjyllands Historiske Museum samt fra Foreningen Danmarks Folkeminder: museumsinspektør, mag. art. Annette Vasström, Nationalmuseet, adjunkt, ph.d. Astrid Pernille Jespersen, Europæisk Etnologi, Saxo-Instituttet, Københavns Universitet og overarkivar, leder, ph.d. Else Marie Kofod, Dansk Folkemindesamling. Webmaster er ph.d. Jesper Overgaard Nielsen, it-chef i Hedensted Kommune.

Redaktionens kontaktadresse: Kulturstudier, att. redaktionssekretær Stefan Pajung, Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet, Ndr. Ringgade 1, 8000 Århus C.

Referencer

Hjemmesiden <http://www.open-access.dk> er oprettet af Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek. Her er de centrale dokumenter samlet, der er links til relevante parter samt ordforklaringer mv.

Forsknings- og Innovationsstyrelsen fremlægger på sin hjemmeside <http://www.fi.dk/forskning/open-access> rapporten "Anbefalinger til implementering af Open Access i Danmark. Rapport fra Open Access Udvalget" fra maj 2010.

Kritiske bemærkninger til Open Access-politikken og anbefalinger til fremtidig tidsskriftsvirksomhed kan bl.a. læses på hjemmesiden for Danske Videnskabs Redaktører, www.videnssamfundet.dk.